

Karel Řezáč:

ZAMĚSTNÁVÁNÍ CIZINCŮ V PODNICÍCH DŮLEŽITÝCH PRO OBRANU STÁTU.

Zákon o obraně státu ze dne 13. května 1936, č. 131 Sb. z. a n. obsahuje v hlavě III. ustanovení o podnicích důležitých pro obranu státu v tom směru, aby zájmy obrany státu byly v těchto podnicích zabezpečeny, jak po stránce osobní, tak i po stránce věcné, a to jak v době branné pohotovosti státu (§ 57), tak i mimo ni.

Po stránce osobní obsahuje zákon ustanovení jednak o držitelích podniků důležitých pro obranu státu (osobách fyzických), dále o členech správních, dozorčích a revisních orgánů těchto podniků (u osob právnických neb jiných sdružení osob nebo majetku, které provozují podniky důležité pro obranu státu) a konečně ustanovení o zaměstnancích podniků důležitých pro obranu státu.

I.

Pokud členové správních, dozorčích a revisních orgánů podniků důležitých pro obranu státu a zaměstnanci těchto podniků nejsou cizinci, t. j. jsou československými státními občany, vyžaduje se, aby byli státně spolehliví, neboť podle ustanovení § 20, odst. 1 zákona o obraně státu členy správních, dozorčích a revisních orgánů těchto podniků nesmějí být osoby státně nespolehlivé; obdobné ustanovení obsahuje pak § 21, odst. 1 cit. zákona, pokud jde o zaměstnance podniků. Není však v obou těchto případech k ustanovení osob, které nejsou cizinci, za členy podnikových orgánů podniků důležitých pro obranu státu, resp. k jich přijetí do zaměstnání v těchto podnicích třeba ingerence vojenské správy. Držitelů podniků (osob fyzických) týká se pak § 19 zákona.

Zjistí-li však okresní (státní policejní) úřad, ať z jakéhokoliv popudu, že člen správního, dozorčího neb revisního orgánu nebo zaměstnanec podniku důležitého pro obranu státu jest osobou státně nespolehlivou, možno na podkladě jeho rozhodnutí o státní nespolehlivosti dotčené osoby odstraniti ji z podniku důležitého pro obranu státu.

II.

Jiná ustanovení obsahuje však zákon o obraně státu o cizincích, kteří jsou členy podnikových orgánů a zaměstnanci podniků důležitých pro obranu státu v §§ 22 a 23.

Podle § 22, odst. 1 zákona o obraně státu nesmějí být v podnicích důležitých pro obranu státu zaměstnáváni cizinci bez předchozího souhlasu vojenské správy.

Důvodová zpráva k citovanému paragrafu zdůraznila, že je v zájmu obrany státu třeba, aby cizinci byli v podnicích důležitých pro obranu státu zaměstnání jen se souhlasem vojenské správy.

Dává tedy řečené ustanovení zákona vojenské správě možnost, aby odepřením souhlasu znemožnila zaměstnání cizincovo v podniku důležitém pro obranu státu, když by to bylo proti zájmům obrany státu.

Cizincem jest při provádění § 22 zákona o obraně státu vzhledem k § 194, odst. 1, písm. c) téhož zákona rozuměti fyzickou osobu, která

nemůže prokázati československé státní občanství. Definice tato byla převzata z § 8 zákona č. 52/1935 Sb. z. a n. o pobytu cizinců.

Podle § 22, odst. 7 zákona o obraně státu nedotčena zůstávají ustanovení mezinárodních smluv vyhlášených ve Sbírce zákonů a nařízení, což znamená, že platí-li podle mezinárodních smluv něco jiného než je stanoveno §em 22 zákona o obraně státu, je rozhodujícím to, co je uvedeno v těchto smlouvách (důvodová zpráva).

Souhlas vojenské správy týká se:

a) jak cizinců, kteří mají být do podniku důležitého pro obranu státu přijati teprve poté, co byl tento podnik určen za podnik důležitý pro obranu státu (§ 22, odst. 1—3),

b) tak i cizinců, kteří byli do takového podniku přijati již před tím (§ 22, odst. 4).

V případech jmenovaných za a) jde o souhlas předchozí a v případech jmenovaných pod b) o souhlas dodatečný.

K zaměstnávání cizinců v podniku v době po té, kdy byl tento podnik určen za podnik důležitý pro obranu státu, je třeba ve všech případech předchozího souhlasu vojenské správy, při čemž nezáleží na tom, zda podle jiných ustanovení, než je zákon o obraně státu, je třeba k zaměstnávání cizinců úředního povolení či nikoli. § 22, odst. 1, věta druhá zákona o obraně státu stanoví, že je-li podle jiných ustanovení k zaměstnávání cizinců vůbec zapotřebí úředního povolení, je příslušným úřad, dřív, než udělí povolení pro podnik důležitý pro obranu státu, povinen vyžádati si předchozí souhlas vojenské správy.

III.

Třeba podotknouti, že o žádostech za udělení státního občanství cizincům zaměstnaným v podnicích důležitých pro obranu státu, rozhoduje příslušný úřad po slyšení vojenské správy (§ 22, odst. 6 zákona o obraně státu).

Musí se proto vzhledem k tomu, co bylo právě uvedeno, pokud jde o předchozí souhlas, rozlišovati případy,

1. kdy není k zaměstnávání cizinců v podniku důležitém pro obranu státu zapotřebí úředního povolení podle jiných ustanovení, než je zákon o obraně státu,

2. kdy takového povolení třeba je.

Na tom záleží formální postup při vyžadování předchozího souhlasu vojenské správy k zaměstnávání cizinců v podnicích důležitých pro obranu státu, o čemž obsahuje podrobné předpisy § 23 vládního nařízení č. 197/1936 Sb. z. a n. o podnicích důležitých pro obranu státu.

K 1. Úředního povolení k zaměstnávání není potřeba u cizinců, kteří přišli na území republiky Československé před 1. květnem 1923 a zdržují se tu od té doby nepřetržitě. Takové cizince lze zaměstnávat na osvědčení, které vydává zemský úřad podle § 2 zákona o ochraně domácího trhu práce č. 39/1928 Sb. z. a n. ve znění nař. č. 82/1937 Sb. z. a n. jako odvolání souhlasu podle ustanovení odstavce 3, § 22 zákona o obraně státu.

Žádost za udělení předchozího souhlasu vojenské správy s tím, aby cizinec, mající toto osvědčení, mohl vstoupiti do podniku poté, co se tento podnik stal podnikem důležitým pro obranu státu nebo byl registrován (§ 27 zákona o obraně státu) jako zaměstnanec, musí podle § 23, odst. 1 vládní nař. č. 197/1936 Sb. z. a n. podati držitel dotčeného podniku — a to, je-li v podniku zřízen vojenský dozorčí orgán, prostřednictvím tohoto orgánu — u příslušného okresního (státního policejního) úřadu.

Žádost musí obsahovati stejné údaje, jako žádost podaná podle ustanovení § 22, odst. 2 téhož vládního nařízení (toto ustanovení týká se souhlasu dodatečného, o němž bude pojednáno později). To znamená, že žádost musí být podána ve čtyřech stejnopisech a má obsahovati cizincovo jméno, příjmení, datum a zemi narození, rodinný stav (s udáním též jména a data narození druhého manžela a dítěte), národnost, státní příslušnost, vojenský poměr (po případě i hodnost a kmenové těleso) ve státě, jehož je cizinec příslušníkem, den příchodu do Československé republiky a den vstupu do zaměstnání v podniku, funkci zastávanou v podniku a po případě s potřebným odůvodněním též vysvětlení o postradatelnosti cizincově v podniku. Žádost má obsahovati kromě toho jednu rubriku volnou pro záznamy okresního (státního policejního) úřadu.

Z obsahu těchto údajů lze si zajisté učiniti obraz o tom, jaká hlediska sleduje vojenská správa při udělování povolení k zaměstnávání cizinců v podnicích důležitých pro obranu státu.

Žádost předloží okresní (státní policejní) úřad se svým dobrým zdáním příslušnému velitelství sboru a toto velitelství ji předloží — jde-li o cizince, který by se měl v podniku státi zaměstnancem vyšších služeb — k rozhodnutí ministerstvu národní obrany, jinak rozhodne o ní jmenované velitelství samo.

Rozhodnutí o žádosti za udělení předchozího souhlasu, učiněné podle § 23, odst. 3 vl. nař. č. 197/1936 Sb. z. a n., se oznámí zemskému úřadu, aby zařídil, čeho třeba.

Vojenská správa může souhlas, daný ustanovení § 22, odst. 1 zákona o obraně státu, kdykoliv bez udání důvodů odvolati (§ 22, odst. 2 zákona o obraně státu).

Cizince, k jehož zaměstnávání v podniku důležitém pro obranu státu nebyl dán předchozí souhlas vojenské správy nebo u něhož byl daný souhlas odvolán, je zaměstnavatel povinen na vyzvání zemského úřadu ze služeb v tomto podniku ihned odstraniti. Odvolání souhlasu je dostatečným důvodem k rozvázání pracovního poměru s okamžitou platností bez zřetele na jiná ustanovení zákonná nebo smluvní. Součinnost, která při ukončení pracovního poměru přísluší podle zvláštních předpisů určitým orgánům, pomíjí při rozvázání pracovního poměru vzhledem k odvolání předchozího souhlasu vojenské správy (§ 22, odst. 3 zákona o obraně státu).

Neodstraní-li držitel podniku důležitého pro obranu státu zaměstnance, cizího státního občana, k jehož zaměstnávání nebyl udělen předchozí souhlas vojenské správy nebo u něhož byl daný souhlas odvolán, může býti bez újmy k jiným opatřením podle platných předpisů uvalena na dobu, po kterou je toho třeba, na podnik na vrub jeho držitele, příslušným okresním úřadem, nebo jde-li o báňský podnik, báňským hejtmanstvím, vnučená správa podle ustanovení §§ 12—17 vlád. nařízení č. 197/1936 Sb. z. a n. (§ 22, odst. 5, resp. § 21, odst. 8 zákona o obraně státu).

K 2: K zaměstnávání cizince, který nemá osvědčení vydaného podle § 2 zákona č. 39/1928 Sb. z. a n., musí si zaměstnavatel (držitel podniku důležitého pro obranu státu) v každém jednotlivém případě zaměstnání vyžádati povolení zemského úřadu podle § 3, resp. § 5 zákona č. 39/1928 Sb. z. a n. ve znění vlád. nařízení č. 82/1937 Sb. z. a n.

V takovém případě podává se žádost u úřadu příslušného k udělení tohoto povolení podle právě citovaného zákona. Tento úřad je povinen před udělením povolení vyžádati si souhlas příslušného velitelství sboru nebo ministerstva národní obrany, podle toho, zda jde o zaměstnance vyšších služeb (počítaje v to i dílvedoucí a mistry) či nikoliv.

Tím bylo vyčerpáno vylíčení postupu při žádostech o předchozí souhlas se zaměstnáváním cizinců v podnicích důležitých pro obranu státu.

IV.

Pokud jde o d o d a t e č n ý s o u h l a s, třeba poukázati na ustanovení § 22, odst. 4 zákona o obraně státu, které stanoví, že pro cizince zaměstnané v podniku v době, kdy byl tento podnik podle § 18 určen za podnik důležitý pro obranu státu, je držitel tohoto podniku povinen opatřiti si ve lhůtě a způsobem, jak stanoví vládní nařízení, souhlas vojenské správy d o d a t e č n ě, při čemž je nerozhodné, bylo-li dotčeným cizincům před tím uděleno povolení podle § 5 zákona ze dne 13. března 1928, č. 39 Sb. z. a n. o ochraně domácího trhu práce nebo mají-li osvědčení podle

§ 2 téhož zákona, při čemž odepření souhlasu má stejné právní následky jako odvolání souhlasu podle ustanovení odstavce 3 § 22 zákona o obraně státu.

Není tedy v tomto případě rozdílného postupu, jak bylo shora vylíčeno u žádostí o p ř e d c h o z í souhlas podle toho, zda cizinci mají osvědčení podle § 2 zákona č. 39/1928 Sb. z. a n. či nikoliv.

Žádost za dodatečný souhlas vojenské správy podle § 22, odst. 4 zákona o obraně státu třeba podati u podniků, náležejících do některé ze skupin uvedených v § 1 vl. nař. č. 197/1936 Sb. z. a n. do čtyř neděl poté, co bylo podniku oznámeno, že byl pojat do přehledu uvedeného v § 2 řečeného vládního nařízení, u podniků, určených jmenovitě za podniky důležité pro obranu státu podle § 18, odst. 1, písm. b) zákona, do čtyř neděl poté, co bylo podniku oznámeno, že byl určen za podnik důležitý pro obranu státu a u registrovaných podniků, které nebyly před registrací pojaty do přehledu uvedeného v § 2 vl. nař. č. 197/1936 Sb. z. a n. ani jmenovitě určeny za podniky důležité pro obranu státu, do čtyř neděl poté, co jim bylo oznámeno, že byly registrovány.

Žádost podle předcházejícího odstavce třeba podati tím způsobem, že držitel podniku předloží příslušnému okresnímu (státnímu policejnímu) úřadu — a to, je-li u podniku zřízen vojenský dozorcí orgán, prostřednictvím tohoto orgánu — ve čtyřech stejnopisech seznam cizinců, obsahující jejich jméno, příjmení, datum, místo a zemi narození, rodinný stav (s udáním též jména a data narození druhého manžela a dítěte), národnost, státní příslušnost, vojenský poměr (po případě i hodnost a kmenové těleso) ve státě, jehož je cizinec příslušníkem, den příchodu do Československé republiky a den vstupu do zaměstnání (ustanovení funkce) v podniku (v orgánu podniku), funkci zastávanou v podniku a po případě s potřebným odůvodněním též vysvětlení o postradatelnosti cizincově v podniku. Seznam obsahuje kromě toho jednu rubriku volnou pro záznamy okresního (státního policejního) úřadu.

Okresní (státní policejní) úřad seznam přezkoumá, podle potřeby jej doplní svými poznámkami, zejména též údajem o státní spolehlivosti a potom zašle tři stejnopisy příslušnému velitelství sboru. Toto velitelství předloží věc k rozhodnutí ministerstvu národní obrany, jde-li o cizince, kteří jsou členy podnikových orgánů nebo zaměstnanci vyšších služeb (počítají v to i dílovedoucí a mistry), v ostatních případech rozhodne o dodatečném souhlasu samo. Rozhodnutí o dodatečném souhlasu se poznamená v předložených stejnopisech seznamu, z nichž jeden se pak zašle zemskému úřadu k dalšímu opatření.

Žádosti podané opožděně třeba odmítnouti. Takové odmítnutí má stejné následky jako odepření souhlasu.

Podávání žádostí o dodatečný souhlas bylo v největší míře praktické v době, kdy byly podnikům důležitým pro obranu státu, které podle § 18, odst. 1, písm. a) zákona o obraně státu patří do některé ze skupin podniků určených § 1 vlád. nař. č. 197/1936 Sb. z. a n. všeobecně za podniky důležité pro obranu státu doručovány výměry podle § 2, odst. 8 cit. vl. nař. o zápisu do přehledů podniků důležitých pro obranu státu. Ale i nyní může býti udělení dodatečného souhlasu praktické, když by některý podnik, který není dosud podnikem důležitým pro obranu státu, stal se jím vzhledem k ustanovení § 1, odst. 2 téhož vládního nařízení, nebo když by došlo k jmenovitému určení podniku důležitého pro obranu státu podle § 18, odst. 1, písm. b) zákona o obraně státu a § 3 vl. nař. č. 197/1936 Sb. z. a n. či k registraci podniku, který nebyl před registrací pojat do přehledu podniků důležitých pro obranu státu, ani jmenovitě určen za podnik důležitý pro obranu státu.

Předchozí neb dodatečný souhlas může býti dán též jen na určitou dobu. Před uplynutím této doby jest třeba podat žádost o udělení souhlasu na další dobu.

V.

Zbývá zmíniti se ještě o právní povaze předchozího i dodatečného souhlasu vojenské správy.

Nemůže býti pochybností o tom, že v těch případech, kde váže se

souhlas vojenské správy na rozhodnutí jiného správního úřadu (v tomto případě podle zákona ze dne 13. března 1928, č. 39 Sb. z. a n. o ochraně domácího trhu práce) není souhlas vojenské správy samostatným úředním rozhodnutím, které by bylo přezkoumatelné v pořadí instančním a po případě nejvyšším správním soudem. V tomto případě jde o projev vojenské správy jako orgánu povolaného k hájení veřejného zájmu obrany státu, který jest podkladem rozhodnutí úřadu jednajícího podle jiných právních norem než je zákon o obraně státu. Odepření souhlasu vojenské správy může býti tomuto úřadu — nemá-li jiných důvodů k zamítnutí žádosti s hlediska své kompetence — odůvodněním zamítavého rozhodnutí, proti němuž může strana pak nastoupiti cestu odvolací a po jejím vyčerpání podati stížnost k nejvyššímu správnímu soudu.

Jinak je tomu v těch případech, kde souhlas vojenské správy neváže se na rozhodnutí jiného úřadu, nýbrž vystupuje samostatně. Bylo by otázkou, zda strana mohla by podati odvolání do odepření souhlasu velitelstvím sboru (§ 22, odst. 3, věta druhá a § 23, odst. 3 vl. nař. č. 197/1936 Sb. z. a n.). Rovněž bylo by otázkou, zda by nejvyšší správní soud mohl přezkoumati rozhodnutí min. národní obrany o odepření souhlasu.

Pokud jde o odepření souhlasu velitelstvím sboru, zdá se, že praxe připouští, aby na eventuelní odvolání strany bylo stanovisko velitelství sboru přezkoumáno ministerstvem národní obrany. V zákoně samém, ani ve vládním nařízení č. 197/1936 Sb. z. a n. není žádného ustanovení, které by se týkalo možnosti odvolání z odepření souhlasu velitelstvím sboru. Podle doslovu zákona zdálo by se, že zákonodárce souhlas vojenské správy posuzuje stejně v obou případech, ať se tento souhlas váže na rozhodnutí jiného správního úřadu nebo vystupuje samostatně, neboť zákon nerozlišuje mezi těmito oběma případy souhlasu.

Při posuzování právní povahy souhlasu třeba též uvážiti okolnost, že souhlas vojenské správy podle § 22 zákona o obraně státu (a obdobně i tento souhlas podle jiných ustanovení cit. zákona nutný) má zcela jinou povahu, než normální rozhodnutí úřadů v mezích jejich kompetence, neboť odůvodnit odepření souhlasu zákon nepředepisuje. Nebyla by tedy strana podavší odvolání do odepření souhlasu ve stejné posici jako strana podavší odvolání do jiného zamítavého úředního rozhodnutí. V tomto případě může strana vyvracetí důvody tohoto zamítavého rozhodnutí ve svém odvolání a k jich podepření nabízetí důkazy, byť i šlo o úřední rozhodnutí v mezích volné úvahy správního úřadu. Takovýto postup odvolání proti odepření souhlasu vojenské správy možný by nebyl, poněvadž odepření souhlasu není odůvodňováno, neví tedy strana jaké důvody vedly k odepření a nemá možnosti, aby s úspěchem vyvracela pochybnosti úřadu rozhodnutí vydavšího, nemohouc se o nich dovědět. Omezovalo by se tedy »odvolání« na pouhou žádost strany o přezkoumání rozhodnutí učiněného úřadem nižším se strany vyššího úřadu, aniž by strana mohla k podepření své žádosti něco uvéstí.

Nejvyšší správní soud dosud v takových případech nerozhodoval, takže není možno na jeho judikaturu se odvolávati, což platí jak o otázce přípustnosti odvolání do odepření souhlasu vojenské správy velitelstvím sboru, tak i o tom, jakou povahu má odepření souhlasu vojenské správy ministerstvem národní obrany v oboru jeho příslušnosti.

Třeba podotknouti, že na řízení před úřady vojenskými nevztahuje se vládní nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n. o řízení před politickými úřady. Podle ustanovení § 195 zákona o obraně státu může však na řízení prováděné podle tohoto zákona, vládních nařízeních neb jiných předpisů podle něho vydaných před jinými úřady než politickými, pokud zákon toto řízení sám neupravuje, vládním nařízením a ve věcech upravených předpisy vydanými podle § 100, též těmito předpisy — rozšířena zcela nebo zčásti platnost ustanovení platných pro řízení před úřady politickými a to podle potřeby s potřebnými odchylkami, nebo také může býti toto řízení upraveno samostatně.

Vládní nařízení zmíněné v citovaném zákonném ustanovení nebylo však dosud vydáno.

Jiří Hora:

KINEMATOGRAFICKÁ LICENCE A PŘÍMÉ DANĚ.

(Formy jejího výdělečného využití a zdanění.)

I. Judikatura nejvyššího správního soudu se již velmi často zabývala různými otázkami, jež jsou v souvislosti se zdaněním zisků, docílených u podniků biografických.

Komplikace, které tu vznikají a jež nejvyšší správní soud řešil, týkaly se ve velmi četných případech otázky, jaký význam má okolnost, že licencionář (šlo o obec) musí čistého zisku, ať již docíleného propachtováním licence anebo provozováním podniku kinematografického ve vlastní režii, užití dle licenční listiny určitým, předepsaným způsobem (v daném případě na plnění veřejných úkolů); nejvyšší správní soud rozhodl, že »pojem výdělečného podniku ve smyslu § 68, odst. 1 zák. o př. d. je posuzovati podle jeho *podstaty*, nikoliv podle *určení*, jak se má s výsledkem provozování naložiti« (Boh. F. 6399/1932, 5563/1930, 3091/1926, 5957/1931).

Podniky obcí podléhají zvláštní dani výdělkové podle § 68 zák. o př. d. jakožto podniky veřejně účtující. Sem patřily dříve (t. j. před novelou č. 226/1936 Sb. z. a n.) i výdělečné *podniky spolků*, zřízených podle předpisů o právu spolkovém, pokud spolky ty byly povinny podle svých stanov předkládati své účty valné hromadě ke schválení (Boh. F. 6399/1932). Za platnosti zákona o př. daních před novelou č. 226/1936 Sb. z. a n. byly zvláštními výnosy vyňaty ze zvláštní daně výdělkové *podniky tělocvičných jednot sokolských*, neboť dle stanov nepředkládaly se účty jednot ke schválení valné hromadě, nýbrž jen hospodářským a účetním dozorcům, takže povinnost k veřejnému účtování ve smyslu § 68 zák. o př. d. tu není (výnos min. fin. ze 4. února 1929 č. 25.578/1928, Sbíрка výnosů I/92). Tutéž výhodu měly přiznánu *podniky jednot Československé obce legionářské* (výnos min. fin. ze 17. prosince 1929, č. 71.052/1929, Sbíрка výnosů I/98) a *výdělečné podniky dělnických tělocvičných jednot* (výnos min. fin. ze dne 9. června 1934, č. 22.543/1934-III/8).

Novelou č. 226/1936 Sb. z. a n. byla zavedena změna zde v tom směru, že *všeobecné* dani výdělkové podléhají nadále podniky spolků, zřízených podle zákona spolkového (t. j. podle zákona z 15. listopadu 1867 č. 134 ř. z. pro zemi Českou a Moravskoslezskou, podle nařízení č. 1394/1873 pres. B. M. uh. min. vnitřní o kontrole spolků a podle nařízení č. 1508/1875 B. M. uh. min. vnitřní pro zemi Slovenskou a Podkarpatorskou).